

КЕРМАНИЧІ ОБСЕРВАТОРІЇ

Наукові керівники – директори обсерваторії

1871–1881 рр. – професор Л.Х. Беркевич;
1881–1910 рр. – професор О.К. Кононович;
1910–912 рр. – професор фізики М.П. Кастерін;
1912–1933 рр. – академік О.Я. Орлов;
1934–1944 рр. – професор, член-кореспондент АН СРСР
К.Д. Покровський;

1945–1983 рр. – професор, член-кореспондент
АН УРСР В.П. Цесевич;
1983–1989 рр. – канд. фіз.-мат. наук Ю.О. Медведев;
1990–2006 рр. – професор В.Г. Каретников;
з 2006 р. – професор С.М. Андрієвський.

БЕРКЕВІЧ ЛЕОПОЛЬД ХОМИЧ

Завідувач кафедри астрономії і геодезії в Новоросійському університеті і викладач в одеських училищах. За його клопотанням і проектом будується астрономічна обсерваторія, і він стає в ній першим директором (1871–1880).

Л.Х. Беркевич – фахівець із небесної механіки, займався дослідженням руху астероїдів. Основні заслуги полягають у створенні в Одесі вищої астрономічної освіти і науки та астрономічної обсерваторії, в оснащенні

обсерваторії спостережним обладнанням, в підготовці вчених-астрономів, у першу чергу – О.К. Кононовича.

КОНОНОВІЧ ОЛЕКСАНДР КОСТЯНТИНОВИЧ

О.К. Кононович переворив обсерваторію в добре оснащену астрономічними приладами наукову установу з першим в Росії спектрографом. При О.К. Кононовичі були проведені фотометричні дослідження великих планет, вивчення законів відбиття світла в різних довжинах хвиль від різних поверх-

хонь. Він провів численні й високоякісні фотометричні спостереження планет – Марса, Юпітера і Сатурна. О.К. Кононович започаткував астрофізичні дослідження в Одесі, виховав велику плеяду видатних учених астрономів, які працювали в Пулково, Симеїзі, Москві й інших місцях країни і за кордоном. Мала планета № 8322 має ім'я «Kononovich» на його честь.

ОРЛОВ ОЛЕКСАНДР ЯКОВИЧ

О.Я. Орлов значно розширив штат науковців і тематику наукових

досліджень, заснував наукову бібліотеку обсерваторії, видання «Праці астрономічної обсерваторії», «Циркуляра Одеської астрономічної обсерваторії», «Одеського астрономічного календаря». Основні наукові результати опубліковані в книзі «Служба широти» (1958) і в 3-х томах збірників «Вибрані труди» (1961). Брав участь у Всесоюзній гравіметричній зйомці. Розробив нові методи визначення положення полюсів Землі, руху часток кометного хвоста, елементів сонячного екватора й

проводив фундаментальні дослідження обертового руху Землі. Ім'я О.Я. Орлова названа мала планета – астероїд № 2724 «Orlov».

ПОКРОВСЬКИЙ КОСТАНТИН ДОРІМЕДОНТОВИЧ

При К.Д. Покровському обсерваторія придбала кілька телескопів і приладів, зокрема зеніт-телескоп, подвійний астрограф Кука-Хайде, геліограф, експедиційний горизонтальний сонячний телескоп. В наукову тематику, окрім попередніх напрямків астрометрії, небесної механіки та астрофізики Сонця, увійшли нові – з теоретичних досліджень подвійних зір, астероїдів, комет, метеорних потоків, спектральні спостереження зір. З'явилися перші аспіранти – астрономи. Обсерваторія успішно провела експедицію в Омську область на спостереження сонячного затемнення 19.06.1936 р. Відновилась навчальна робота з астрономії і видавнича діяльність обсерваторії. В обсерваторії працювали професор І.А. Андросов – астрометрист і геодезист, професор М.М. Михальський – небесний механік, В.Б. Баласогло – дослідниця Сонця, Б.В. Новопашений, який став видатним астрометристом країни.

ЦЕСЕВИЧ ВОЛОДИМИР ПЛАТОНОВИЧ

В.П. Цесевичу належить особливе місце в історії Одеської обсерваторії. Володимир Платонович став засновником сучасної наукової школи

Одеської астрономічної обсерваторії, основні напрямки якої розвиваються і в наш час. В.П. Цесевич зробив величезний вклад у вивчення затемнюваніх змінних і фізичних пульсуючих зір, еруптивних змінних, напівправильних і неправильних пульсуючих зір. Завдяки діяльності В.П. Цесевича обсерваторія стала всесвітньо відомим центром досліджень змінних зір. Дослідження В.П. Цесевича, його колег і учнів відіграли важливу роль у міжнародному проекті спостереження за зорями типу RR Ліри. Ім'я В.П. Цесевича присвоєно малій планеті – астероїду № 2498 «Tsesevich».

Усього ним було виконано понад 200 тисяч спостережень, вивчено 500 змінних зір різних типів і опубліковано понад 600 наукових статей, монографії.

МЕДВЕДЕВ ЮРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Ю.О. Медведев, як адміністратор, багато уваги приділяв оснащенню спостережної станції в с. Маяки, він розробив електрофотометр, який був установлений на 8-дюймовому рефлекторі, а пізніше і спектроелектрофотометр. Як завідувач сектора космічних досліджень

активно займався пошуками господарів та науковим керівником кількох НДР. При Ю.О. Медведеві сектор космічних досліджень суттєво розширився і згодом став Відділом космічних досліджень – одним з провідних в АО ОНУ. Було започатковано будівництво лазерного дальноміра на станції в Крижанівці для потреб космічної галузі. Ю.О. Медведев активно займався громадською та науково-організаційною роботою.

КАРЕТНИКОВ ВАЛЕНТИН ГРИГОРОВИЧ

За директорства професора В.Г. Каретникова було завершено та встановлено новий 100-сантиметровий телескоп у Словаччині, продовжено комп'ютеризацію досліджень. Одеська астрономічна обсерваторія переведена у ранг науково-дослідницького інституту першої категорії. На посаді керівника астрономічної обсерваторії професор В.Г. Каретников приділяв багато уваги поширенню астрономічних знань. На базі обсерваторії було відкрито Планетарій-лекторій, відновлено видання «Одеського астрономічного календаря», популярного серед викладачів та молодих вчених-астрономів, а також видання співробітників обсерваторії «Odessa Astronomical Publications».

**АНДРІЄВСЬКИЙ
СЕРГІЙ МИХАЙЛОВИЧ**

Професор С.М. Андрієвський багато уваги приділяє навчально-методичній роботі. За період роботи на кафедрі астрономії С.М. Андрієвський видав посібники та методичні вказівки для викладання курсів «Теоретична астрофізика», «Загальний курс астрономії», «Релятивістська астрофізика», «Астрономічний практикум». Було організовано видання підручника «Астрономія». Впроваджуються поглиблені дослідження об'єктів геостаціонарної орбіти. Силами співробітників обсерваторії було побудовано новий телескоп з діаметром головного дзеркала 80 сантиметрів на спостережній станції обсерваторії, розташованій у селі Маяки. Сьогодні Одеська астрономічна обсерваторія – підрозділ університету – провідна світова організація, що досліджує хімічну та динамічну еволюцію зір та галактик.

Підготував Георгій ВОЛОДИМИРОВ

Астрономия для других наук...

Философия

Говорить о взаимосвязи философии и астрономии можно очень долго. Здесь же я напомню только известные слова Иммануила Канта: «Две вещи на свете наполняют мою душу священным трепетом: звездное небо над головой и нравственный закон внутри нас». Хочу обратить внимание на то, что

философский факультет сотрудничает с Астрономической обсерваторией ОНУ весь период своего существования, с 2000 года. Каждый год студенты 1 курса приходят в обсерваторию на экскурсию. Несколько последних лет обязательным для студентов-философов является курс «Основы астрономии». С юбилеем, Астрономическая обсерватория! Так держать!

Александр ЧАЙКОВСКИЙ,
кандидат философских наук,
декан философского факультета